

Η ιστορία της μεγάλης Γαλλικής Επανάστασης

Στα μέσα του 18ου αιώνα, οι σπατάλες της βασιλικής αυλής του Λουδοβίκου ΙΕ, η φορολογική ανισότητα, ο σκανδαλωδώς μεγάλος ρόλος που διαδραμάτιζαν στη δημόσια ζωή (σπαρασσόμενος, ωστόσο, από εσωτερικές έριδες) κλήρος και η αριτριοκληρωμένη αριστοκρατία, έστριωναν το έδαφος για τη μεγάλη εξέγερση της γαλλικής αστικής τάξης σε συμμαχία με τους αγρότες — οι τελευταίοι αποτελούσαν το 99% του πληθυσμού της χώρας.

Γράφει ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΡΔΑΜΟΜΕΝΙΔΗΣ

<entefktirio@translatio.gr>

Η άνοδος στον θρόνο του εγγονού του βασιλιά, Λουδοβίκου ΣΕΓ, το 1774, δεν άλλαξε στη τη πραγματικότητα. Η κρίση στη βιομηχανία οδήγησε σε γενικότερη οικονομική κρίση, η ανεργία και τα χαμηλά μεροκάματα προκαλούσαν εργατικές εξεγέρσεις «δί' ασήμαντο αφορμή», η βασίλισσα Μαρία Αντουανέτα (εκείνη στην οποία αποδίδεται το μνημειώδες, *Από! δεν έχουν ψωμί, γιατί δεν τρώει παντοεισά!*) εναντιωνόταν σε κάθε ιδέα για μεταρρύθμιση...

Το μοιραίο λάθος της εξουσίας ήταν ότι συγκάλεσε το 1789 τη Μεγάλη Σύνοδο των Τάξεων (États Généraux, όργανο που συγκάλυψε ο βασιλιάς), προκειμένου να συσχεφτεί για τη γενική κάπνωση του κράτους — σūδοπο που δεν είχε γίνει από το... 1614! Ευκαιρίας δοθείσης, οι μετέχοντες ήρθαν σε ρήξη με τον βασιλιά, ανακηρύχσαν τη σύνοδο σε Συντακτική Εθνοσυνέλευση και αποφά-

σασαν τη λειτουργία του κράτους σε νέες βάσεις, με μορφή συνταγματικής μοναρχίας. Πριν ακόμη η σύνοδος τελειώσει, είχαν ξεσπάσει συγκρούσεις τόσο μέσα στους κόλπους της όσο και στο Παρίσι, με αποκορύφωμα την άλωση της Βαστίλης στις 14 Ιουλίου. Εδώ και δύο αιώνες και πλέον, η Γαλλική Επανάσταση αποτελεί διακεκριμένο σημείο αναφοράς σε όλες τις πολιτικές θεωρήσεις που προβάλλουν τις ιδέες της ελευθερίας, της ισότητας, της κοινωνικής πρόο-

δου. Οι Γάλλοι σοσιαλιστές και φιλελεύθεροι δημοκράτες διεκδίκησαν την ιστορία της Επανάστασης ως δική τους παράδοση, την ίδια στιγμή που ήταν βαθιά εθραιωμένη στη συλλογική συνείδηση του λαού. Τα μεγάλα ρεύματα της ιστοριογραφίας του 1789 αποτύπωσαν τις ιδεολογικές και κοινωνικο-πολιτικές αντιπαροθέσεις της εποχής.

Το 1930, όταν εκδόθηκε για πρώτη φορά το βιβλίο του για τη Γαλλική Επανάσταση, ο Λεφέβρ είχε συγκεκριμένα αρκετά στοιχεία που του επέτρεπαν να ανατρίψει το φαινόμενο και ταυτοχρόνως να το δει από καινή απόσταση, κατά τις επιταγές της «συνολικής ιστορίας» που πρόβλεψε η σχολή των *Annales*.

Κατά τον Λεφέβρ, η Γαλλική Επανάσταση αποτέλεσε σταθμό στα πεπραγμένα του δυτικού κόσμου και υπήρξε προέκταση της κοινωνικής δημοκρατίας. Ο συγγραφέας ανέναντι το ζήτημά της στο πλαίσιο της πάλης των αριστοκρατών κατά της μοναρχίας, στην εξέλιξη της δεμωκρατίας και οι πληθείς και το τελικό αποτέλεσμα θα είναι η ανάληψη της εξουσίας από την αστική τάξη. Αντίθετα με ό,τι συνέβη στην Αγγλία ή στην Αμερική, στη Γαλλία η αστική τάξη, κηρυκτας των ιδεών περί ίσων πολιτικών δικαιωμάτων, συμμαχησε με τον λαό και πολέμησε την αριστοκρατία. Η ίδια αυτή αστική τάξη, όπως έχει επισημάνει ο Σατωβριάνδος, είχε υπονομεύσει εκ

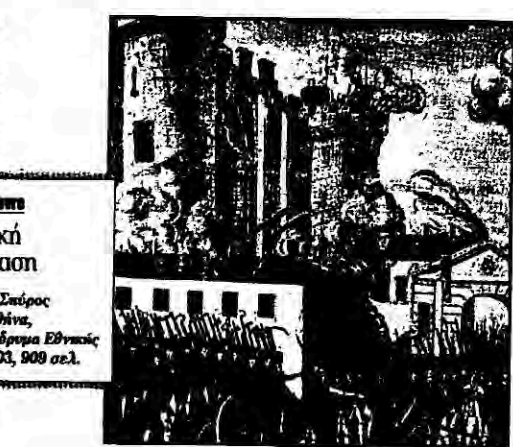
των έσω τον φεουδαρχικό κόσμο και εγκαίνιασε τη νεότερη ιστορία της Γαλλίας.

Το μεγαλείο της Επανάστασης, πίσω ο Λεφέβρ, είναι ότι ερηφότε τη σύγχρονη πολιτική. Η πολιτική δημοκρατία θεμελιώθηκε όταν ο λαός, οπλισμένος με την αρχή των ίσων δικαιωμάτων, στράφηκε εναντίον των προκρίτων. Καταλαμβάνοντας την εξουσία, η αστική τάξη της εποχής εγγυήθηκε στους λογίους την ελευθερία της έρευνας και στους παραγωγούς την ελευθερία των επιχειρήσεων, ενώ σε γενικότερο επίπεδο ανέλαβε να εξορθολογίσει την πολιτική και την κοινωνική οργάνωση.

Με μια σειρά από απόψεις μεταλλαγές στο σύστημα διακυβέρνησης και στη σχέση μεταξύ των τάξεων, η Γαλλική Επανάσταση επιτόνη τις έζηλεις και αφέντισε ενθουσιώδεις ελιτίδες πέρα από τα σύνορα της Γαλλίας, από την άλλη μεριά, όπως είναι ασυνήθιστο, ανεπίπεδο εναντίον της τους βασιλιάδες και τους αριστοκράτες που απείλησε. Για ένα τέταρτο αιώνα περίπου, η ιστορία των χωρών που είχαν ευρωπαϊκή κουλτούρα περιετράφηκε, σε μεγάλο βαθμό, γύρω από το μεγαλειώδες γεγονός της Επανάστασης.

Ο συγγραφέας δεν σταμάτησε στην πτώση του Ροβεσπιέρου, το 1794, αλλά φτάνει μέχρι το 1799, ενώ θεωρεί τη ναπολεόντεια περίοδο συμπληρωματική και προέκταση της επαναστατικής δεκαετίας. Ο επίλογος του δράματος θα γραφτεί με τη λήξη της Παλινορθώσης, το 1830, όταν οι πρόσοποι, έχοντας ανέβησει στο θρόνο έινον ηγεμόνα που δέχονταν τις αρχές της Επανάστασης, ήταν κληρο της Γαλλίας.

Ο Γάλλος ιστορικός Ζωρζ Λεφέβρ

Georges Lefebvre
Η Γαλλική Επανάσταση
Μετάφραση: Σπύρος Μαρκέτος, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης 2003, 908 σελ.

Η φολακιά της Βαστίλης στις 14 Ιουλίου 1789 και η σόβληψη του δούκαπύ της, Μπερνάρ ντε Λοναί. Λεπτομέρεια από λαϊκή ζωγραφιά, τέλη 18ου αιώνα (Μουσείο Καρναβαλέ, Παρίσι)

(1874-1959) ήταν για τον δόχιστον αιώνα ο κατεξοχήν διάδικλος και μελετητής της Γαλλικής Επανάστασης, και κυρίως της εξέγερσης των χωρικών. Ως ουσιαστική προσοφορά του αναγνωρίζεται η προποσορά ανάγνωση εκ μέρους του γεγονότων στο σταυροδρόμι της κοινωνικής ιστορίας και της ιστορίας των νοσοποιών, δύο επιστημονικών πεδίων στα οποία η έρευνα εξακολούθησε να περαμαπέζεται. Τα βιβλία του *Οι σπάρτες του Βορρά κατά τη Γαλλική Επανάσταση* (1924) και *Ο Μεγάλος Φόβος του 1789* (1932) αποτελούν δείγματα της προσπάθειας να φωτιστεί με νέους όρους η απρόβλεπτη πορεία της πολιτικής ωρίμανσης των συλλογικοτήτων. Ο Λεφέβρ θεμελιώσε την επιστημονική του προσέγγιση στην αλλη-

λεπίδωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων, καθώς και στην κατά τόπους λεπτομερή έρευνα. Κι ακόμη, εξέτισσε σε βάθος τον ρόλο των αιώνων ανθρώπων στην ιστορία. Συνδέεται με τη σχολή των *Annales*, ενώ βρήκε τον κύριο συνεργιστή του έργο του στο πρόσωπο του ιστορικού Αλμπερ Σομπούλ (1914-1982). Κάποιος της έδρας της Ιστορίας Γαλλικής Επανάστασης στη Σορβόννη (1937-1945), προποσοτάθηκε προκειμένου να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν θεσμικοί φορέες για τη μελέτη της Επανάστασης, από το περιοδικό *Annales historiques de la Révolution française* και την Εταιρεία Ροβεσπιερικών Μελετών μέχρι το Ινστιτούτο Ιστορίας της Γαλλικής Επανάστασης.